

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

50. Ex falsa praed. eclipseon, reformatur Calend. magno Christ. bono.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

At senes præterito docti, futuris diffidere; & Regum duorum infelices, ex faustis inicitis progressus, fermè adhuc ob oculos gerentes, iudicium cæcitus mandabant tempori an hæc iuuenis virtus, ex humili Regis, necdum emaculati delitiis, feruor solum esset egregiæ indolis necessitati commodatus, quæ mentis etiam impotes solet ad mentem reuocare. Vulgus profectò, stultus vates, nunquam alienius à vero quam de hoc Rege ariolatus est. Debet tamen illi Christiana res, & nostra Societas beneficium viginti retro annis, ingenti ambitu, & magnis contentionibus præliatum ex quo conuersiones ethnicorum secutæ sunt innumerabiles; quod est alterum è duobus caput hoc anno gestorum 1629. missis quæ ob sui similitudinem vix sine tædio repetuntur. Triumphabat Pechini Doctoris Pauli virtus, Magisterio Regio, Magistratibus omnibus veneranda cum prænuntiatur ab aula Regno vniuerso defectus luminum. Qui longè à puncto prædicti temporis euenit; Rex cui cordi erat perpetuitas publici ordinis, Mathematicos suos obiurgatione, minisque teruit, ipsumque cui subiacent rituum tribunal vbi retractatus eorum calculus, deprehensus est ad amissim cum Canonibus Astronomiæ Sinensis consentire, ipsi negligentia & inscitia culpa liberati; damnati erroris Sinarum Canones: rogatus à suis Rituum Collegis Doctor Paulus, consilio P. Terentij præstantis Astronomi, negotium suscepit, Regis idoneo placandi responso, sapienterque in futurum consulto: cui post sacra confessionis, & Eucharistiæ optatos exitus diu multumque precatus est. Laudabat itaque Collegij Regij vtriusque Mathematicos, eclipsis præteritæ vates, eorum calculum referebat scrupulosissima fidelissimaque accuratatione scientissimè collectum ex regulis, præter quas Sinæ nullas habens; eas tot sæculis à Mauris inuectas, fuisse iam inde à principio fallaces, errassèque à vero, sed tam subtili discrimine vt sensum tunc fugeret; post lapsu temporum continenter auctum in prædictiones eclipsion exisse longo spatio à veris semotas. Non esse hanc Astrologorum culpam, sed archetypos Canones, ductasque ex iis tabulas, & Calendarij Sinensis integrum abacum, egere soletti, doctasque emendatione. Nec eundem vltèriùs tunc quidem censuit. Probatam confessui rituum, scripturæ sententiam, de hinc libello ad Regem supplici Concinatam, Rex quoque approbavit, eique in hæc verba subscripsit. [cum Regulæ veteres astronomiæ computationis deprehendantur falsæ; corrigantur, conficiendæ rei cura penes rituum tribunal esto.] At enim reliqui tribunalis eius Mandarinis, omnem illam curam in Doctorem Paulum nihil ardentius cupientem, libentissimè excusserunt, quod ipse Patribus mirè lætus, gratulatum mox venit, quibus id muneris ad autoritatem, & commodum religionis dilatandæ cupide destinabat. Ad rem igitur pressius, libello altero Regi significat, non posse tam desideratam, & necessariam Astronomiæ Sinensis emendationem haberi perfectam nisi Patribus Magni Occidentis ad eam adhibitis, quorum in omni genere doctrinam diu ac sæpiùs perspectam laudabat,

50.

Ex falsa præd. eclipsion, reformatur Calend. magno Christ. bono.

laudabat, præsertimque in astronomicis, tum Sinensibus, tum Europæis, ex quorum mutua comparatione & conflictu facillè iis foret erroris fontem detegere, certoque, suo ac stabili computationum modo, exerrantem Sinensium calculum astringere regulis nunquam deinceps à vero erraturis. At hic mentio externorum aui Regis decreto publicè exulum, illos metu non leui perculit rituum Præhdes; Regi veritos indignationem, si ad nobilissimi operis absolutionem proponerentur eiusmodi homines, discutere hunc metum Doctoris Pauli argumenta, quibus auditis auctores fuere libelli ad Regem supplicis; intellectum est non obscure id negotium à Deo agi, Septembris vigesimo septimo, anni 1629. solenni Rescripto decernitur instauratio Calendarij Sinensis, amouendis ex eo errandi offendiculis, ope, atque Patrum Magni Occidentis, experimentis constantibus probata, volat in omnes Prouincias Rescriptam, armillatis aulae cursoribus, præcipitantibus de more quod Rex edixerat vbiq; nuntiare. Hinc magna statim apud omnes Patrum auctoritas, quos tanti Rex faceret, hinc postliminio libertas clarior, quam si forent diserta edictione reuocati; secuta vbiq; visendi, & gratulandi nobis prolixæ officia, paulò interea Doctore Rescripti executionem ita festinante vt in fidei sacræ propagationem quam latissimè funderetur. Ad hoc votis illius afflante benignius Deo supremam obtinuit in Calendarij negotio potestatem, vni, seclusis quibusvis Mandarinis, Regi obnoxiam; singulùm indicem illius potestatis, tribunal denique suo lectis arbitrio alicuius instuendum. Legit autem in primis Doctorem Leonem, & Philippum, ardorem spirantes religionis proferendæ; de ethiicis vero amicos veteres, & Christianis beneuolos; Longobardum & Terentium ex nostris Pechini degentes, quos in Regis adscripsit familiam, eodemque alendos comœatu sanxit, quo ante exilium fruebantur; fundendis demum fabricandisque organis locum iis, artifices, & pretia operum parauit. Fuitque diuini planè consilij quod munus tantopere expectitum differretur nobis in annum vicessimum & vltia, quo præstantes in astronomicis habebamus non paucos, & librorum ad hoc idoneam copiam, quos Trigaultius tulerat ex Europa. Præter hæc Doctores Leonem, & Paulum, experientissimos in illa omni Sinis vltata dimensione cælestium motuum, qua per Calendarios abacos regni vniuersi negotia omnia digeruntur. Estque peculiare per se ac proprium inuentum, à nostro alienissimum, nedum vt ab eo traductum sit, Quod missæ huc inde tabulæ testantur, nec illud ex nobis potest batur vt transformaretur in nostros Canones, sed ex iis emacularetur, omnique in posterum errandi periculo purgaretur. [Fauebant quoque tunc operi, & Doctori Paulo potentissimi Mandarinis, & amicissimi, aduersus ambitum inuidorum, quem fregit paulatim, & cunctatione non segni superauit. Licet autem bello sauiens Tartarus, & infausta Sinis in eum prælia, & Doctoris Leonis, & P. Terentij obitus, cæpei negotij

negotij ardorem tardauerint, verum suos tenuit progressus quoad in-
 opratum, vt post videbitur, desineret. Nunc styli compendio, exhiben-
 dum occurrit Patris Palmerij toto Regno iter ad inspiciendas pro-
 suo munere nostrorum vbique stationes aut diuersoria; in quo vir pru-
 dens eximie censuit quæ esset illis mandaturus, duci ex iis quæ vidisset,
 & re præsentī oportere. Nec fide illorum niti qui Sinas imaginarios
 dum animo voluerent, multa suadebant, veris quos nunquam aspe-
 xerant Sinis obfutura. Valdè tamen habebat sollicitum qui tandem
 fieret vt ager ingenuus, & paratissimus ad frugem, cultura insaper,
 & semente annorum plus quadraginta exercitus, conuersos ad fidem
 non millionibus, sed parçè millibus muneraret? cum cur ad Christum
 tam pauci præ aliis transirent Literati? post ad Ecclesiæ incrementa
 cui bono professio, editioque naturalium doctrinarum? etsi enim mul-
 ta de diuinis non erat nescius à nostris edi, cur non omnia? demum
 illa visendi, reuisendi que in sericis, paratūque splendido Rituum vrbi-
 corum, cum Mandarinis officia mutua, & dona, Palmerio ægrè sapie-
 bant. Hæc utroque versum scrutaturus, Gonzalo Telleira se dedit
 comitem qui ad Regem Sinarum tormenta decem muralia, & librato-
 res eorum quatuor Macao peruehebat; nec euasit propterea ærumnas
 itineris, semper extraneis inuisi. A medio Decembri ad Februarium
 excurrentem, absolui Quanceo non potuit, partim solus ad nauigij labur-
 ram latens, duransque illic frigidam hiemem homo annorum sexaginta;
 partim haud multò commodiùs cum aliquibus Lusitanis in cenobio
 Bonziorum, ex quo tandem liber, Pechinum vsque omnia lustrauit,
 vbi cumque essent Christiani, vel homines de Societate; nihilque omi-
 sit quod boni Pastoris prudentiam vigilem deceret. Quam ei diligen-
 tiam reposuit Deus animi voluptate præterquam metuerat singulari;
 cum in nostris, & in Christianis, eorum ex cultis disciplina omnia
 comperit, omni sua expectatione meliora, de quibus ad Præpositum
 Vitellescum multas dedit Macao literas; nam occupationibus nostro-
 rum quas suspicatus fuerat iusto leuiores; fateretur addi nihil potuisse
 quod absque miraculo tolerabile ipsis foret; harum specimen cepit ex
 anu sancta, quæ marito Giancci, ob decrepitem senium incipiente vi-
 ribus & vita defici, vnum ex Partibus euocarar, qui postremis sacris
 consolaretur moriturum, narrabatque fens P. Visitatori accurrisse illum
 milliaribus bis centum viginti (quæ viarum à nobis vbique longinqui-
 tas, multò illie pluribus quam apud nos infesta periculis, quotidiana-
 nus erat nostrorum labor) eius vero aduentu maritum immensa perfu-
 sum lætitia, ritèque ad mortem comparatum; dixisse, illa ipsa nocte
 paucas intra horas, euolaturum se in cælum. Quærenti vnde id disce-
 ret? ex meis respondit oculis, cubiculum video, intus forisque beatis-
 sipitum geniis, qui me præstolantur; nec miror à vobis non cerni,
 eum vestra causa non venerint, sed mea, vt me ad Deum deducerent.
 Ac de viso quidem lector sentiat vt volet; certè dicta hora bonus senex

51.
 Visit. nostro-
 rum in Sinis,
 omnes repe-
 rit in officio
 &c.